

ЕВРЕИТЕ ВО МАКЕДОНИЈА: ИСТОРИЈА, ТРАДИЦИЈА, КУЛТУРА, ЈАЗИК И РЕЛИГИЈА

По повод 70 години од возобновувањето на работата на
Еврејската заедница во Македонија по Втората светска војна
(1944-2014)

Издавач

Еврејска заедница во Република Македонија

За издавачот

Берта Романо-Николиќ

Организациски одбор

Берта Романо-Николиќ,

претседател на Еврејската заедница во Република Македонија

Владо Камбовски,

претседател на Македонската академија на науките и уметностите,
Република Македонија

Драги Ѓоргиев,

директор на Институтот за национална историја – Скопје,
Република Македонија

Валентина Божиновска,

директор на Комисијата за односи со верските заедници
и религиозни групи, Република Македонија

Лидија Ѓурковска,

Институт за национална историја – Скопје, Република Македонија

Александар Манојловски,

Институт за национална историја – Скопје, Република Македонија

Милан Кољанин,

Институт за современа историја – Белград, Република Србија

Александар Николиќ,

Министерство за надворешни работи на Државата Израел

Мачеј Кавка,

Јагелонски универзитет - Краков, Полска

Јана Ничота,

генерален секретар на Еврејската заедница во Република Македонија

Александра Суботиќ,

технички секретар на Еврејската заедница во Република Македонија

придојат: Драма – 12 сценети (1569), Еврејски Еврејар – 24 сценети (1569),
 Ивара – 50 сценети (1569) и Еврејски Еврејар – 24 сценети (1569).
 Според класичните податоци може да се заклучи дека бројот на
 доселените Евреи во Македонија кон крајот на XV и во првите децении на
 XVI век се движел меѓу 15.000 и 20.000, што претставува 1/5 од вкупното
 население Евреј во нивната Османлиска Империја. Нако најголем дел од нив,
 од разбурани притисци, се зголемиле да живеат во нивните Солун, одде
 почнал ден да населат и во внатрешноста на Македонија, интегрирајќи во
 поголемите и помалите градови. Значајно е динамиката што тие
 ги донеле во економската, социјалната, политичката и припадност на
 стопанскиот развој не само на градовите во кои се населиле туку и за целата
 Османлиска Империја. Тие вовеле нова технологија во многу области на
 производството и обработката на металите, платното, црното крвото, стаклото и
 др. Понатаму, познати од првобитно одлично трговско, финансиско и економско
 ниво во Османлиската Империја, нивниот поголем и широк простор за својот
 живот. Меѓу нив се наоѓал и добар дел од духовната и интелектуалната
 елита во нивните Евреј, луѓе со ретко образование и со одлични
 познавања на арабскиот и персискиот јазик. На нивниот
 -радови, посебно во Солун, тие ја основале познатата солунска
 Талмудска академија и ја основале првата печатница. Овој град по нивниот
 доаѓање станал најголем трговски центар во источниот Медитеран и духовен
 центар на Евреите од југоисточна Европа.

CIP - Каталогизација во публикација

Национална и универзитетска библиотека "Св. Климент Охридски", Скопје

930.85(=411.6:497.7)"1944/2014"(062)

МЕЃУНАРОДНА научна конференција (2014 ; Скопје)

Евреите во Македонија : историја, традиција, култура, јазик и религија : по повод
 70 години од возобновувањето на работата на Еврејската заедница во Македонија по
 Втората светска војна : (1944-2014) / Меѓународна научна конференција, МАНУ 18-
 19 декември 2014, Скопје. - Скопје : Еврејска заедница во Република Македонија,
 2015. - 340 стр. : илустр. ; 24 см

Фусноти кон текстот

ISBN 978-608-65529-4-7

а) Евреи во Македонија - Културна историја - 1944-2014 - Собири

COBISS.MK-ID 99481866

Еврейска заедница во Република Македонија
Македонска академија на науките и уметностите
Институт за национална историја

МЕЃУНАРОДНА НАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА

**ЕВРЕИТЕ ВО МАКЕДОНИЈА:
ИСТОРИЈА, ТРАДИЦИЈА, КУЛТУРА,
ЈАЗИК И РЕЛИГИЈА**

По повод 70 години од обновувањето на работата на
Еврейската заедница во Република Македонија по
Втората светска војна (1944-2014)

МАНУ
18-19 декември 2014, Скопје
Република Македонија

СОДРЖИНА

ПРЕДГОВОР	9
Обраќање на претседателот на Еврејската заедница во Република Македонија – д-р Берта Романо-Николиќ	11
Обраќање на претседателот на Македонската академија на науките и уметностите - академик Владо Камбовски	15
Обраќање на директорот на Институтот за национална историја - проф. д-р Драги Ѓоргиев	19
Обраќање на директорот на Комисијата за односи со верските заедници и религиозни групи - проф. д-р Валентина Божиновска	21
Иванка Додовска КОНЦЕПТОТ НА ВЕРСКА ТОЛЕРАНЦИЈА ВО ОСМАНЛИСКАТА ИМПЕРИЈА	23
Пол Исак Хагоел ИСТОРИЈАТА НА ЕВРЕИТЕ ОД СОЛУН: ОД ЕВРЕИ ДО ХЕЛЕНИ, ОД АНТИКАТА ДО МОДЕРНОТО ВРЕМЕ	33
Кринка Видаковиќ-Петров ТРАДИЦИЈАТА И РОДОТ ВО СЕФАРДСКАТА ЗАЕДНИЦА ВО МАКЕДОНИЈА	39
Александра Твардовска ОПРЕДЕНИ ЛИНГВИСТИЧКИ КАРАКТЕРИСТИКИ НА ЈУДЕО - ШПАНСКИОТ ДИЈАЛЕКТ ВО МОНАСТИР	53
Верица Јосимовска, Елена Јосимовска СУДИНАТА НА ЕВРЕЈСКОТО МААЛО ВО ШТИП ПО 11 МАРТ 1943 ГОДИНА	59
Александар Николиќ КАЛМИ БАРУХ – ЕВРЕИТЕ НА БАЛКАНОТ И НИВНИОТ ЈАЗИК	67
Марија Тодоровска КОНЦЕПТОТ <i>TIKKUN OLAM</i> И РЕЛИГИОЗНОТО ПРАЗНУВАЊЕ	79
Мачеј Кавка СПРОТИ МАКАВЕИТЕ НА ЖИВКО ЧИНГО ВО КРУГОТ НА БИБЛИСКИТЕ ТРАНСПОЗИЦИИ	89

Снежана Веновска-Антевска

МУЛТИКУЛТУРНАТА КОМУНИКАЦИЈА И ГРАДЕЊЕТО СТЕРЕОТИПИ
ПРЕКУ ХУМОРИСТИЧНИТЕ МИНИМАЛНИ ФОРМИ ПОСВЕТЕНИ НА ЕВРЕИТЕ
ВО СПОРЕДБА СО ДРУГИ ЕТНИКУМИ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА97

Рецеп Шкриел

ЕВРЕИТЕ ВО КОСОВСКИОТ ВИЛАЕТ (1877-1912)105

Владимир Јанев

ПРИЛОГ КОН ДЕМОГРАФСКИТЕ ПРОМЕНИ НА ЕВРЕИТЕ117
ВО МАКЕДОНИЈА (почеток на XIX век – 1912 година)

Вера Гошева

ЕВРЕИТЕ И ИЛИНДЕНСКАТА ОРГАНИЗАЦИЈА (1923-1947)131

Јоланта Сујецка

РАФАЕЛ КАМХИ И МАКЕДОНСКОТО ПРАШАЊЕ137

Елијас Таубер

ЕВРЕЈСКАТА ЗАЕДНИЦА ВО БИТОЛА ВО ЕВРЕЈСКИТЕ ВЕСНИЦИ ВО БОСНА145

Лилјана Добровшак

ЦИОНИСТИЧКИОТ ВЕСНИК „ЕВРЕИН“ (ŽIDOV) И МАКЕДОНСКИТЕ ЕВРЕИ
ВО ПЕРИОДОТ МЕЃУ ДВЕТЕ СВЕТСКИ ВОЈНИ155

Маја Суша

ОРГАНИЗАЦИСКАТА ПОСТАВЕНОСТ НА ЕВРЕЈСКОТО ПЕЈАЧКО ДРУШТВО
– СКОПЈЕ 1935-1937 ГОДИНА173

Борче Илиевски

НАЦИСТИЧКИТЕ ПЛАНОВИ ЗА ИСЕЛУВАЊЕ НА ЕВРЕИТЕ ОД ГЕРМАНИЈА
ВО ТРИЕСЕТТИТЕ ГОДИНИ НА XX ВЕК179

Милош М. Дамјановиќ

ЕВРЕЈСКИТЕ УЧЕНИЦИ ВО СКОПСКИТЕ УЧИЛИШТА ВО ГОДИНИТЕ
ПО ВОВЕДУВАЊЕТО НА *NUMEROUS CLAUSES* 1938-1940187

Лидија Ѓурковска

Д-Р ЕЛЕНА КАВАЕВА-ЕТИНГЕР201

Милан Кољанин

АНТИСЕМИТСКОТО ЗАКОНОДАВСТВО НА ЈУГОСЛОВЕНСКАТА ВЛАДА
ВО ОКТОМВРИ 1940211

Тодор Чепреганов, Соња Николова

УЧЕСТВОТО НА ЕВРЕИТЕ ВО НОД ВО МАКЕДОНИЈА219

Софија Грандаковска

САМО ЕВРЕИТЕ МОЖЕ ДА ВЛЕЗАТ: ТРИТЕ ТРАНСПОРТНИ ВОЗА ОД СКОПЈЕ
ДО ТРЕБЛИНКА.....229

Бојан Цокиќ

ПРОГОНОТ НА МАКЕДОНСКИТЕ ЕВРЕИ ВО НАЦИСТИЧКИОТ
КОНЦЕНТРАЦИОНЕН ЛОГОР ВО БАЊИЦА243

Надеж Рагару

ЛИКВИДАЦИЈАТА НА ЕВРЕЈСКИТЕ ИМОТИ ВО БИТОЛА (1943):
ПОСТЕПЕНО ОГРАБУВАЊЕ ВО ТЕКОТ НА БУГАРСКАТА ОКУПАЦИЈА253

Скендер Асани

АЛБАНЦИТЕ И ЕВРЕИТЕ ВО ВТОРАТА СВЕТСКА ВОЈНА267

Александар Манојловски

70 ГОДИНИ ОД ОБНОВУВАЊЕТО НА РАБОТАТА НА ЕВРЕЈСКАТА ЗАЕДНИЦА
ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА273

Румијана Маринова – Кристиди

БУГАРСКИТЕ ЕВРЕИ ПО ВТОРАТА СВЕТСКА ВОЈНА ВО ДОКУМЕНТИТЕ
НА ДРЖАВНАТА БЕЗБЕДНОСТ293

Младенка Иванковиќ, Драгана Стојановиќ

УЧЕСТВОТО НА ЕВРЕИТЕ ОД МАКЕДОНИЈА ВО ОРГАНИЗИРАНАТА
ЕМИГРАЦИЈА ОД ЈУГОСЛАВИЈА ВО ИЗРАЕЛ 1948-1952301

Ирена Ставови-Кавка

ТРЕБЛИНКА – РЕКОНСТРУКЦИЈА НА МЕМОРИЈАТА309

Мишо Докмановиќ

ЕЛИЈАНИЕТО НА ИСТОРИСКОТО НАСЛЕДСТВО НА РАЗВОЈОТ НА МАКЕДОНСКО
– ИЗРАЕЛСКИТЕ ОДНОСИ ПО РАСПАЃАЊЕТО НА ЈУГОСЛАВИЈА327

Драги Ѓоргиев

ДОСЕЛУВАЊЕТО НА ШПАНСКИТЕ ЕВРЕИ ВО МАКЕДОНИЈА
ВО ОСМАНЛИСКИОТ ПЕРИОД333